

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

SÁRMELLÉK

régészeti szakterületi rész

készítette: **Simmer Livia** régész
Szakértői engedély szám: 18-002

2023. november

Tartalomjegyzék

BEVEZETŐ: A RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉG VÉDELMERE VONATKOZÓ JOGSZABÁLYOK	3
1. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT	5
1.1 A település történeti, tájtörténeti leírása	5
1.2 A település régészeti öröksége	8
1.2.1. Kutatási előzmények	8
1.2.2. Régészeti terepbejárás.....	9
1.2.3. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek	10
2. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE A RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGRE	21
2.1. Területhasználat és terület állapota a kulturális örökség összefüggésrendszerében.....	21
2.2. A változtatási szándékok hatásai a régészeti örökségre	24
3. AZ ÉRTÉKVÉDELMI TERV	26
3.1. az önkormányzati feladatok meghatározása.....	26
NYILATKOZAT	27
Felhasznált irodalom.....	28

BEVEZETŐ: A RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉG VÉDELMÉRE VONATKOZÓ JOGSZABÁLYOK

Nyilvántartott lelőhelyek:

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Kötv.) 8.§ (1.) és 11.§ (2.) bekezdése alapján a nyilvántartott régészeti lelőhelyek általános védelmet élveznek. Azokat kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhelyekre sorolják (Kötv. 13. § (3)). Kiemelten védett lelőhelyek kivételes tudományos és országos fontosságúak, míg fokozottan védett lelőhelyek nagyobb tájegységen belül kiemelkedő fontosságúak (Kötv. 13. § (4)).

A településfejlesztés során figyelembe kell venni a következő jogszabályokat:

- A nyilvántartott régészeti lelőhelyeken történő tevékenység, építkezés, engedélyezéshez a Zala Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi, Örökségvédelmi, Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztályát (szakhatóság) kell megkeresni (Kötv. 22. § (1)). Földmunkával járó tevékenység csak szakhatósági engedéllyel végezhető, és az eredeti régészeti leletek megóvása érdekében előzetes régészeti feltárást igényel (Kötv. 22. § (3)).

- A Kötv. 22. §. (3) bekezdése szerint a régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén az örökségvédelmi hatóság által előírt módszerekkel (régészeti megfigyelés, próbafeltárás, illetve teljes felületű megelőző régészeti feltárás) megelőző régészeti feltárást kell végezni.

Régészeti megfigyelés

A Kötv. 22. § (3) bekezdés a) pontja értelmében, ha a tervezett tevékenység nem vagy csak csekély mértékben érinti a nyilvántartott régészeti lelőhelyet és a régészeti örökség elemeit; ha a régészeti örökség elemeinek előfordulása szórványos; ha a beruházással kapcsolatos földmunka mélysége nem éri el a régészeti örökségi elemek jelentkezési szintjét; ha a nyilvántartott régészeti lelőhely beruházással érintett területét korábban földmunkával bolygatták, illetve ha a beruházás műszaki jellege miatt a régészeti feladatellátás más módon nem végezhető el, régészeti megfigyelést kell előírni. A földmunkák közben végzendő régészeti megfigyelés (Kötv. 7. § 36. pont) célja a beruházás földmunkájának régész által a helyszínen történő folyamatos figyelemmel kísérése, szükség esetén a régészeti bontómunka elvégzése és dokumentálása.

Próbafeltárás

A Kötv. 22. § (3) bekezdés b) pontja szerint próbafeltárást lehet előírni, ha előzetes régészeti dokumentáció nem áll rendelkezésre, vagy annak készítéséhez jogszabályban meghatározottak szerint nem végeznek próbafeltárást, továbbá földkiemeléssel nem járó alapozási technikával tervezett beruházás valósul meg, illetve a nyilvántartott régészeti lelőhely jellege, intenzitása, térbeli kiterjedése vagy rétegsora nem ismert.

Teljes felületű feltárás

A Kötv. 22.§ (3) bekezdésének c) pontja alapján teljes felületű feltárás írható elő, amennyiben a beruházással érintett lelőhely vagy lelőhelyrész hazánk múltjának kiemelkedő fontosságú forrása, illetve ha a beruházás történeti városmag területén valósul meg, továbbá – a Kötv. 22.§ (3) bekezdésének d) pontja szerint – ha a feltárás a tudományos ismereteket várhatóan jelentős új eredményekkel gazdagítja.

A hatóság a Kötv. 22.§ (4) bekezdése alapján a régészeti feladatokat a lelőhely különböző részei vonatkozásában eltérően is meghatározhatja. A Kötv. 19. § (3) bekezdés szerint a régészeti feltárások költségeit – a mentő feltárás kivételével – a 10. § (1) bekezdésére

figyelemmel annak kell fedeznie, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált. A régészeti szakfeladatok elvégzésére jogosult intézményről a Kötv. 20.§ (4) bekezdés és a Kötv. 22.§ (5) bekezdésének b) pontja rendelkezik.

A beruházó költségviselését a Kötv. 19.§ (3) bekezdése írja elő. A Kötv. 19.§ (4) bekezdés értelmében a régészeti feladatellátás hatósági ár alapján végezhető. A hatósági árakat a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendeletben (továbbiakban Korm. r.) 8. melléklete tartalmazza.

A földmunkával járó *beruházások előkészítése* során előzetes régészeti dokumentáció (a továbbiakban: ERD) készíthető (Kötv. 22.§ (2) bekezdése szerint), különösen a földterület-kiválasztáshoz és nyomvonal-kijelöléshez; nem nagyberuházás esetén a beruházó feltárássra jogosult intézményt bízhat meg ERD elkészítésével.

Nagyberuházások esetén az örökségvédelmi jogszabályok a tervezés és engedélyeztetés során ERD elkészítését írják elő (Kötv. 23/C § (1) bekezdése). Az ERD feladata a tervezett beruházás teljes területe régészeti érintettségének egyértelmű tisztázása, az érintett lelőhely(ek) jellegének, korának, kiterjedésének és intenzitásának vizsgálata, valamint az ebből következően elvégzendő régészeti feladatellátás formájának, idő- és költségvonzatainak és a feltárássra jogosult intézmények kijelölése. Az ERD készítéséhez műszeres lelőhely-, illetve leletfelderítés, valamint terepbejárás és próbafeltárás kapcsolódik. Az ERD készítésére a kijelölt örökségvédelmi szerv a Kötv. 23/C § (3) bekezdése, valamint az Korm. r. 3.§ (3) bekezdése alapján jelenleg a Nemzeti Régészeti Intézet jogosult. A Nemzeti Régészeti Intézet feltárási projekttervet készít (Kötv. 23/D § (1)-(5) bekezdések), melyet a beruházó véleményezhet, módosítását, kiegészítését javasolhatja, véleményét figyelembe kell venni.

A Nagyberuházásokra vonatkozó további jogszabályi előírás, hogy a Kötv. 23/E (5) bekezdése, és a Korm. r. 43 § (3) bekezdés szerint a Nagyberuházás esetén a kivitelezés során a régészeti feltárások területén kívül régészeti megfigyelést kell biztosítani.

Régészeti érdekű területek:

A Kötv. 7.§ 29. pontja szerint régészeti érdekű területnek, azaz jelenleg nem tényleges, de lehetséges lelőhelynek minősül minden olyan terület, ahonnan régészeti emlék és leletek előkerülése várható. Elsősorban olyan egykori források, a vízfolyások, erek és folyók árvízmentes partvonulatai közelében fekvő területek, melyek korábbi időszakokban megtelepedésre alkalmasak voltak.

Régészeti érdekű területnek számít a már ismert lelőhelyek közvetlen környéke is, mivel a régészeti lelőhelyek kiterjedése általában nem állapítható meg pontosan.

A régészeti örökség védelme érdekében ezért minden esetben különös gonddal kell eljárni az építési és művelési ág változási engedélyek kiadásakor, mivel bármilyen, a föld felszíne alá mélyedő kivitelezési munkával a régészeti örökség elemei pusztulhatnak el.

Váratlanul előkerülő régészeti emlékek:

A váratlanul előkerülő régészeti leletekkel azonnal értesíteni kell a hatóságokat, és azok megőrzéséről gondoskodni (Kötv. 24. § (1)-(5)). A régészeti lelőhelyek megrongálását szankcionálják (Kötv. 82. §).

1. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT

1.1 A település történeti, tájtörténeti leírása

Sármellék Keszthelytől 15 km-rel nyugatra található, mely a Zala folyóhoz és a Hévíz-öbölhöz közel elterülő mocsaras vidéken, a Zalavári-hát nyugati peremén jött létre.

A Sármellék település közigazgatási területéről ismert régészeti lelőhelyekre vonatkozóan Magyarország Régészeti Topográfiájának I. kötete adta az első, átfogó jellegű áttekintést (Szerk.: Sági Károly, 1966.) A települést érintő átfogóbb régészeti kutatásra 2014-ben, 2016-ban és 2018-ban került sor a tervezett M9 autótút Vasvár–Pacsá és Pacsa–Nagykanizsa közötti nyomvonal, a 76. számú főút fejlesztése 2x2 sávra Zalaegerszeg–Keszthely közötti szakaszon nyomvonal, valamint az M76 (R76) Zalaegerszeg – M7 autópálya közötti gyorsforgalmi kapcsolat Zalaegerszeg (Miséfa)-Pacsá-Sármellék-Fenekpuszta közötti szakaszának tervezéséhez kapcsolódó előzetes régészeti dokumentációk készítése során.

A gyorsforgalmi út építéséhez kapcsolódó legutóbbi régészeti feltárások eredményei (Sármellék, Száraz-eleje, Sármellék, Disznócsapási-dűlő, Alsópáhok, Tóaljai-dűlő II.) alapján Sármellék területén, a Zala keleti partján, Kr. e. 6000 környékén már a legkorábbi földművelő népesség, a Starčevo kultúra is megtelepedett.

A *középső neolitikum* (Kr.e. 5500/5400-5000/4900) időszakában régészetileg bizonyíthatóan megjelenik és letelepedik az a népesség, akit a régészet tudománya – írott források hiányában – jellegzetes díszítési technikájukról dunántúli vonaldíszes kerámia kultúrájának (rövidítve DVK) nevezett el. A DVK, a középső neolitikum teljes időszakát felölelő élete folyamán, (Kr.e. 4600-3900) mindvégig megszállva tartotta a Kis-Balaton vidékét. A kultúra régészeti emlékei, településnyomai és temetkezései több lelőhelyen is előkerültek Sármellék közigazgatási területén: Sármellék, Száraz-eleje; Sármellék, Agyagbánya, A műút és a vasút között, összevont lelőhelyen; Sármellék, Égenföld – Agyagbánya; Sármellék – Határárok; Sármellék – Pálffy-birtok I., II.; Sármellék, Zalavári-hát keleti lejtője; Sármellék, Zalavári-hát és Alsópáhok, Tóaljai-dűlő II. lelőhelyeken.

A *rézkorban* virágzó Balaton-Lasinja kultúra (Kr. e. 4000 – 3600/3500) népessége, mely magyarországi elnevezését a Keszthely környéki lelőhelyek alapján kapta, a Kis-Balaton vidékén elsősorban a közvetlen vízpartokat, szigeteket szállta meg, de felhúzódtak az ártérből kiemelkedő dombhátak lejtőire is. A kultúra településnyomait Sármellék déli határában, a Határárok nevezetű lelőhelyen, valamint Sármellék, Száraz-eleje lelőhelyen figyelték meg a jellegzetes Tűzdelt Barázdás kerámia kultúrája népeség emlékeivel együtt.

Az őskor folyamán az anyagi kultúra egységessé válásának folyamata a Kárpát-medencében először a 3-2. évezred fordulóján, a rézkor kései szakaszában figyelhető meg. Az 1980-ban megindult kis-balatoni kutatások eredményeként Sármelléket Zalavárral összekötő út keleti oldalán, az egykori szovjet reptérrel szemben húzódó, észak-déli irányú, kelet felé kissé lejtő dombvonulat déli részén a *késő rézkori* badeni kultúra nagy kiterjedésű településének 26 objektumát sikerült feltárni. A gazdag leletanyaggal – köztük egy réztőrrel – rendelkező gödrök egyikében négy zsugorított badeni temetkezés is volt. Ugyancsak badeni település nyomait lokalizálták a Határoktól északra és a Devecseri-dűlő elnevezésű lelőhelyeken is. Egykori badeni településhez tartozó gödrök, élelemtároló vermek mellett hamvasztásos és csontvázas temetkezéseket, továbbá a korszakból származó tömegsírokat tártak fel Sármellék, Száraz-eleje lelőhelyen.

Az urnamezős kultúra Nyugat- és Közép-Európában honos *késő bronzkori* kultúra volt, a mai Magyarország területén a Dunántúlon és a Duna-Tisza közének nyugati felén terjedt el, elnevezését a halottak elhamvasztásának és hamujuknak mezőkbe temetett urnákba helyezésének szokásáról kapta. A késő bronzkor időszakában egy megerősített település állhatott a Zala partján: Sármellék, Száraz-eleje lelőhelyen végzett magnetométeres felmérésen

jól látszódnak annak a közel négyzet alakú erődnek az árkai, melynek egy részletét 2022-ben fel is tártak. A feltárás során 6 öntőforma is napvilágot látott, ami azt bizonyítja, hogy a településen bronzműveséggel is foglalkoztak, nem csak kerámiakészítéssel. Az erődítéshez tartozó urnamezős temető található a Mekenyei-ároktól keletre elhelyezkedő domb nyugati lejtőjén. Az urnamezős kultúra telepéhez köthető leletanyag került elő a Sármellék, Agyagbánya, A műút és a vasút között, összevont lelőhelyen, valamint a Sármellék, Zalavári-hát keleti lejtője lelőhelyen is. A Sármelléktől DNY-ra levő repülőtérén található a halomsíros kultúra urnatemetője, ahol Nováki Gyula 1953-ban 4 urnasírt tárt fel. A temető kiterjedését az ásatás idején nem lehetett megállapítani.

A Közép-Duna medence a kora vaskorban (Kr. e. 9-5. század) a Loire völgyétől a Dunáig terjedő kulturális közösségnek, az úgynevezett keleti-Hallstatt-kultúrának a keleti regionális része volt. A Hallstatt kultúra nagy kiterjedésű települési jelenségei kerültek elő 2022-ben Sármellék, Száraz-eleje lelőhelyen, a településtől északkeletre pedig a településhez tartozó temető hamvasztásos sírjait tárták fel, melyek fölé egykor kisebb halmokat emeltek. A halmok az erózió és a mezőgazdasági művelés pusztító hatása miatt már nem látszottak, csak az árkok mutatták az egykori temetkezési halmok helyét.

Az Kr.e. 4. században a Dunántúlon újra jelentős történeti események zajlottak le. Az Alpoktól északra eső területekről elinduló kelta vándorlás vidékünket is érintette. A késő vaskori kelta nép jellegzetes műveltségét La Tene (LT) kultúrának nevezi a régészeti szakirodalom egy híres svájci lelőhely neve után. A Róma kirablásával egyidőben lezajló kelta támadás eredménye volt, hogy a Dunántúl északi felét, majd a Kr.e. 3. század elején a Dunántúl déli felét is birtokba vették. Keltákhoz köthető lelet került elő Sármellék, Égenföld – Agyagbánya, Sármellék, Száraz-eleje, Sármellék, Lajosházimajortól É-ra, Sármellék, Devecseri-dűlő, valamint Sármellék, Agyagbánya, A műút és a vasút között, összevont lelőhelyeken. Alsópáhok, Tóaljai-dűlő lelőhelyen egy, a kelta szarvas istenhez és a kelta újévhez kapcsolható gímszarvas temetkezés látott napvilágot.

A késő vaskornak a Római Birodalom terjeszkedése vetett véget. A Dunántúl teljes területének meghódítása és Pannónia provincia megszervezése Claudius császár uralkodása idején következett be, a Kr. u. I. század közepére. Kr. u. 103-106 között Pannóniát kettéosztották, majd Diocletianus császár uralkodása alatt egy közigazgatási reform során 296-ban négy tartományra osztották: a Dunántúl nyugati felén Pannonia Prima, keleti felén Valeria, a Dráva-Száva közötti részeken pedig Pannonia Secunda és Savia tartományokat alakították ki. A római uralomnak Pannóniában a hunok megjelenése vetett véget, az V. század első évtizedeiben szűnt meg uralmuk a Kárpát-medencében.

Római kori leletanyag számos lelőhelyen felbukkant Sármellék közigazgatási területén, mely minden bizonnyal a 15 hektáros kiterjedésű fenékpusztai római erőd közelségének köszönhető. A hosszan elnyúló dombháton lokalizált Sármellék, Száraz-eleje lelőhely délnyugati részén 2018-ban Tokai Zita Mária terepbejárás során római kori villa maradványait azonosította a szántásban látható szétszántott köves felszín alapján. A közhiteles nyilvántartás római kori utat és sírt jegyez Sármellék, Devecseri-dűlő, valamint római kori temetőt a Sármellék, Sármelléki reptér bejárata nevű lelőhelyen. Sármellék, Kollár István 88. sz. háza elnevezésű lelőhelyen (korábban Sármellék-Belterület) építkezés közben 4. századi sírt bolygattak meg, majd 1992-ben csatornázás során újabb sír került elő II. Constantius kisbronzával. Római kori településnyomok találhatók még Sármellék, Pálffy-birtok I., Sármellék, Száraz eleje, Sármellék, Zalamajori-dűlő, Sármellék, Zalavári hát keleti lejtője és Sármellék, Zalavári-hát lelőhelyeken. Kora császárkori, Kr. u. 1-2. századi, helyi bennszülött római elithez köthető épületmaradvány, valamint több temetkezés került elő Alsópáhok, Tóaljai-dűlő lelőhelyen.

Sármellék területéről a *népvándorlaskor* időszakából Sármellék, Égenföld-Agyagbánya lelőhelyen került elő egy csontváz női temetkezés. A sír mellékletei között található félhold

és balta alakú lunulák (csüngők) a temetkezést a népvándorláskor korai szakaszára keltezik. A népvándorlás korából három épület és egy idősebb, valószínűleg germán nő sírja került elő Sármellék, Száraz-eleje lelőhelyen.

Az államalapítás után a település helyén a zalavári apátság 1019-es alapítólevelében szereplő Kis-Devecser és Égenföld (Hugenfelde) feküdt. A település nevének (Saarmellek) első említése 1356-ból származik, amikor a vasvári egyház káptalanja arról tudósít, Jakab és Lőrinc hogyan osztottak meg birtokaikon (Anjou-kori Oklevéltár. XL. 1356. Budapest-Szeged, 2014. 634.). Az írott források mellett régészeti adatok is alátámasztják, hogy a település területe az Árpád-kor és középkor időszakában is lakott volt. Árpád-kori temetőt tártak fel a sármelléki repülőtér közelében, a Sármellék, Repülőtér II. nevű lelőhelyen. Árpád-kori és középkori telepnyomokat ismerünk Sármellék, Lajosházimajor sertéshizlaldája, Zalavári-hát nyugati pereme, a Sármellék, Pálffy-birtok I., a Sármellék, Száraz eleje, a Sármellék, Zalamajori-dűlő, a Sármellék, Zalavári-hát keleti lejtője, a Sármellék, Zalavári-hát, valamint a Sármellék, Agyagbánya, A műút és a vasút között, összevont lelőhelyekről. A később nemesi birtokká lett település a környékbeli falvakhoz hasonlóan a török hódoltság alatt elpusztult, a falut feldúlták és felgyújtották.

*Sármellék az 1763 és 1787 között készült Első Katonai Felmérésen
(forrás: Arcanum /mapire.eu)*

A 18. század első felében népesült be újra a terület, amikor is Simoncsics János jobbágy megegyezett a földbirtokosokkal arról, hogy Sármelléken szabad legyen földet művelni és a Zala folyóban halászni. Mivel a birtokosok nem megfelelő bánásmódban kezelték a parasztokat, így azok Mária Teréziához fordultak segítségért, a szabadságjog kiharcolásáért.

Sármellék az 1806-1869 között készült Második Katonai Felmérésen (forrás: Arcanum /mapire.eu)

A 18. század végén a keszthelyi Festetics-birtok része lett, viszont majd csak a 19. században indult igazán fejlődésnek. Égenföldet és Kis-Devecsert csupán 1941-ben vonták össze, és Sármellék néven egyesítették.

*Sármellék az 1869-1887 között készült Harmadik Katonai Felmérésen
(forrás: Arcanum /mapire.eu)*

1.2 A település régészeti öröksége

Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi része a Korm. r. foglalt tartalmi követelményeknek megfelelően készült. A régészeti lelőhelyekre vonatkozó adatok csak a készítés időpontjában rendelkezésre álló kutatási adatokat tükrözik. Újabb régészeti jelenség, lelőhely esetleges előfordulása nem kizárható, mely új helyzeteket eredményezhet.

Magyarország Alaptörvénye Alapvetésének P) cikke alapján: „A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a *kulturális értékek* a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”

1.2.1. Kutatási előzmények

A hatástanulmány összeállítása során a szakirodalmi adatok mellett a Göcseji Múzeum Adattárában, a Balatoni Múzeum Adattárában, a Miniszterelnökség Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztálya által vezetett közhiteles nyilvántartásban, valamint a Magyar Nemzeti Múzeum online régészeti adatbázisában (<https://archeodatabase.hnm.hu/>) szereplő, Sármellék területére vonatkozó nyilvántartott régészeti lelőhelyek adatait vettem figyelembe.

A Magyar Tudományos Akadémia '1960-as évek közepén kezdte meg egy a teljes Magyarország területét felölelő régészeti topográfia elkészítését. Sármellék területét

Magyarország Régészeti Topográfiája 1. A keszthelyi és tapolcai járás (1966) kötetének előkészítése során végzett szisztematikus régészeti terepbejárással Sági Károly, Bakay Kornél, Kalicz Nándor, Füzes Miklós és Pekáry Tamás vizsgálta.

A Kis-Balaton Vízüdelmi Rendszer I–II. Ütemének kialakításához kapcsolódó régészeti munkálatok 1979-ben indultak, mely során több – köztük a gazdag leletanyaggal rendelkező Sármellék-Égenföld – lelőhelyen került sor feltárássra, leletmentésre.

A 2001. évi LXIV. törvényben rögzítettek szerint országos közhiteles nyilvántartás létrehozása vált szükségessé a minőségi hatósági munka elvégzéséhez, ennek és a '90-es években indult nagyobb mértékű beruházásoknak köszönhetően merült fel a korábbi évekből származó adatok pontosítására vonatkozó igény. Zala megye területén Farkas Zsuzsanna végzett 2009-ben revíziós munkát, mely során adatgyűjtéssel és terepszemlékkel pontosította az egyes lelőhelyekre vonatkozó adatokat.

A 2010-es évektől tervezett beruházásoknak, útépitéseknek köszönhetően Sármellék közigazgatási területén és közvetlen környezetében folyamatosan végeznek terepbejárási munkákat. 2010 februárjában Stibrányi Máté vezetésével került sor terepbejárássra Sármellék és Zalavár külterületén, a volt szovjet katonai repülőtér területén és környezetében a tervezett kármentesítést megelőző hatástanulmány részeként. 2014-ben Eke István vezetésével az M9 autópályát Vasvár – Pacsa (M75) és Pacsa – Nagykanizsa (M7) között és M75 autópályát Pacsa (M9 autópályát) – Fenékpusztát (csatlakozás a Balatonszentgyörgy – Fenékpusztát elkerülőhöz) között, Zala megyei szakasz tervezéséhez kapcsolódóan készült előzetes régészeti dokumentáció. 2016-ban a 76. sz. főút fejlesztése 2x2 sávra Zalaegerszeg-Keszthely közötti szakaszon projekthez kapcsolódóan végzett adatgyűjtést Tokai Zita Mária. 2018-ban az M76 (R76) Zalaegerszeg-M7 autópálya közötti gyorsforgalmi kapcsolat létesítése, Zalaegerszeg (Misefa)-Pacsa-Sármellék-Fenékpusztát közötti szakaszának gyorsúti tervezése projekthez Tokai Zita Mária készített előzetes régészeti dokumentációt. A dokumentációkhoz kapcsolódó terepbejárások során több, korábban ismeretlen lelőhelyet is azonosítottak, továbbá már ismert lelőhelyek kiterjedését pontosították. A 2021-ben elvégzett próbafeltárást 2022-ben több, a tervezett nyomvonalat, a sármelléki forgalmi csomópontot és komplex pihenőhelyet, valamint a reptéri bekötőutat érintő teljes felületű feltárás követte. A feltárást során a korábbi lelőhelyek kiterjedését sikerült pontosítani.

1.2.2. Régészeti terepbejárást

A kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló Korm. r. az újonnan beépítésre szánt területek esetén kötelező érvénnyel írja elő a település régészeti örökségének terepbejárással való felmérését. 2023. december 12-én terepbejárást és helyszíni szemlét végeztem Sármellék szerkezeti módosítással érintett területein. A vizsgált területek nagy része növényzettel – fűvel, bozóttal – fedett volt, emiatt régészeti terepbejárássra alkalmatlannak bizonyultak. A szántott területrészekben új régészeti lelőhelyet nem azonosítottam, régészeti leletanyagot vagy jelenséget nem figyeltem meg.

A Sztiközi utcától és az Idősek otthonától északra elhelyezkedő észak-déli irányú dombháton, a kb. 100 méteres sávban vizsgált friss szántásban a jó megfigyelési körülmények ellenére sem jelentkezett régészeti korú leletanyag. A szántásban zömmel modern kori téglák és kerámiatöredékeket lehetett csak megfigyelni.

Az Idősek otthonától és a Szitaközi utcától északra elhelyezkedő szántott terület keletről fotózva

A repülőtér felé tervezett új vasúti kapcsolat érinti a Sármellék, Pálffy-birtok I. régészeti lelőhelyet. A lelőhely területén ellenőrző terepbejárást végeztem, a szántásban szórványosan apró őskori és középkori kerámiatöredékeket figyeltem meg.

Sármellék, Pálffy-birtok I. régészeti lelőhely délkeletről fotózva

1.2.3. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek

A régészeti lelőhelyek pontos kiterjedése, intenzitása pusztán felszíni vizsgálatokkal (pl. terepbejárásos lelőhely lokalizáció) csak hozzávetőlegesen állapítható meg. A felszíni lokalizációt erőteljesen korlátozó tényezők (pl. vegetáció, beépítés, elfedés, stb.) miatt számos esetben kizárólag a korábbi megfigyelésekre támaszkodhatunk a régészeti érintettség meghatározásánál. A lelőhelyek pontosabb méretéről, intenzitásáról és jelentőségéről csak régészeti feltárás után lehet pontos információkkal szolgálni.

Mindezeket figyelembe véve a település területén található régészeti lelőhelyekről a hatástanulmány készítésének időpontjában az alábbi információkkal rendelkezünk:

Sármellék területén egyedi védelem alatt álló régészeti lelőhely nem található, az ismert lelőhelyek mindegyike általános – szakmai – védelem alatt áll.

A település területéről 25 azonosított lelőhelyet ismerünk.

1. Sármellék, Agyagbánya, A műút és a vasút között, összevont lelőhely; A lelőhely azonosítója: 69159

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék: 025, 026/1, 026/3, 408, 409, 964/23, 026/4, 026/5, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 09/6, 09/8, 09/9, 09/10, 09/11, 09/12, 09/4, 387, 386/1, 385/1, 385/2, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 08, 023, 024, 026/10, 026/6, 372/1, 372/2, 388/1 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor (neolitikum) – település; őskor (urnasíros kultúra) – település; őskor (kelta) – település, középkor (Árpád-kor) – település

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Ásatás – Dornyay Béla – 1943

Terepbejárás – Bakay Kornél – 1964

Leletmentés – Müller Róbert – 1984

Leletmentés – Müller Róbert – 2001

Terepbejárás – Eke István – 2014

Adatgyűjtés – Straub Péter – 2014

Irodalom: Magyarország régészeti topográfiája 1. A keszthelyi és tapolcai járás [Bp. 1966., Szerk.: Sági Károly]; Eke István: Előzetes régészeti dokumentáció – M9 autótűt Vasvár–Pacsa (M75) és Pacsa–Nagykanizsa (M7) között, 2014., 76. sz. főút fejlesztése 2x2 sávra Zalaegerszeg - Keszthely közötti szakaszon ERD, 2016.

Megjegyzés: A lelőhely a 11392 és 11398-as azonosítójú lelőhelyek összevonásával jött létre. Sza. 77757: Sármellék keleti határában, részben beépített területen, a Keszthelyre vezető műút mindkét oldalán fekvő, É-D-i irányban megnyűlt, nagy kiterjedésű lelőhely. Névváltozat: ERD 132., MRT 1. kötet 40/5., MRT 1. kötet 40/11

2. Sármellék, Devecseri-dűlő; A lelőhely azonosítója: 69163

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék: 0127/10, 0127/9, 0128, 0129/2, 0129/3, 0129/4, 0129/5, 0130 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor (Dunántűli Vonaldíszes Kerámia, Badeni kultúra, Urnasíros kultúra) – település; kelta – település; római kor – út, sír; Árpád-kor, középkor – település

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Irodalom: Horváth László: The surroundings of Keszthely. Transdanubia I. Corpus of Celtic Finds in Hungary I. Edit. T. Kovács – É. F. Petres – M. Szabó. Budapest, 1987. 138., Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok Sármellék településhez, 2009. (KÖH 600/3148/2009)

Megjegyzés: Müller Róbert a két lelőhelyet (11395, 11396) összevonta

3. Sármellék, Égenföld - Agyagbánya; A lelőhely azonosítója: 11388

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék: 043/4, 043/5, 043/6, 043/7, 043/8, 043/9, 043/10, 044, 467, 469, 1104, 043/14, 045/1, 045/2, 046, 047/10, 964/18, 964/21, 964/22, 043/12 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor (DVK, Badeni kultúra, kelta) – felszíni telepnyom, római kor – szórványlelet

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Ásatás – P. Barna Judit – 2005

Régészeti felügyelet – Havasi Bálint – 2013

Régészeti felügyelet – P. Barna Judit – 2014

Régészeti felügyelet – P. Barna Judit – 2014

Irodalom: Magyarország régészeti topográfiája 1. A keszthelyi és tapolcai járás [Bp. 1966., Szerk.: Sági Károly]; Müller, R.: Ein frühvölkerwanderungszeitlicher Grabfund aus Sármellék-Égenföld. SpecNova 12 (1998) 259-263.; P. Barna Judit: Ásatási dokumentáció- Zalavár-22 kV-os vezeték cseréje, Kis-Balaton, II. ütem, 2014 (600/1304/2016); Ásatási dokumentáció- Zalavár- Kányavári sziget, kerékpárút, Kis-Balaton, II. ütem, 2014 (600/1303/2016)

Megjegyzés: Névváltozat: MRT 1. kötet 40/1. lh

4. Sármellék, Határárok; A lelőhely azonosítója: 11401

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék: 40, 039/5, 046, 08/12, 08/13, 08/14, 08/15, 08/16, 08/19, 08/20, 08/1, 07, 05/5, 043/2, 043/13, 043/3, 047/13 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor (DVK, Balaton-Lasinja) – felszíni telepnyom

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Régészeti felügyelet Havasi Bálint 2013

Régészeti felügyelet P. Barna Judit 2014

Régészeti felügyelet P. Barna Judit 2014

Irodalom: Magyarország régészeti topográfiája 1. A keszthelyi és tapolcai járás [Bp. 1966., Szerk.: Sági Károly]; P. Barna Judit: Ásatási dokumentáció- Zalavár-22 kV-os vezeték cseréje, Kis-Balaton, II. ütem, 2014 (600/1304/2016); Ásatási dokumentáció- Zalavár- Kányavári sziget, kerékpárút, Kis-Balaton, II. ütem, 2014 (600/1303/2016); Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok Zalavár településhez, 2009. (KÖH 600/3006/2009)

Megjegyzés: Névváltozat: MRT 1. kötet 40/14. lh

5. Sármellék, Határoktól északra; A lelőhely azonosítója: 69155

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék: 043/14, 043/2, 043/13 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor (DVK, Badeni kultúra) – település, temető

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Irodalom: Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok Sármellék településhez, 2009. (KÖH 600/3148/2009)

6. Sármellék, Kertek alja; A lelőhely azonosítója: 92163

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék: 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 026/7, 026/9

A lelőhely kora és jellege: őskor – felszíni telepnyom

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Terepbejárás Tokai Zita Mária 2016

Terepbejárás Tokai Zita Mária 2018

Irodalom: Tokai Zita Mária: 76. sz. főút fejlesztése 2x2 sávra Zalaegerszeg - Keszthely közötti szakaszon. Előzetes régészeti dokumentáció, 2016.; Tokai Zita Mária: Előzetes régészeti dokumentáció – „M76 (R76) Zalaegerszeg – M7 autópálya közötti gyorsforgalmi kapcsolat létesítése, Zalaegerszeg (Misefa)-Pacsa-Sármellék Fenékpusztá közötti szakaszának gyorsúti tervezése”, 2018.

Megjegyzés: névváltozat: ERD 30.

7. Sármellék, Kollár István 88. sz. háza; A lelőhely azonosítója: 11389

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék: 102, 151/8, 156, 158, 159, 198, 199, 200, 249, 250, 251, 256/2, 257, 258, 259, 269, 272, 277, 278, 279, 280, 281, 285, 286, 292/1, 42, 52, 53, 54, 59, 66, 67, 710, 711, 721/1, 731/6, 731/7, 731/8, 734, 735, 741, 742, 755, 756, 757/1, 758, 77, 772, 773, 774, 775, 776, 78, 781/1, 782, 783, 784, 79, 800, 801, 806, 82, 820, 822, 823, 83/1, 83/3, 835, 861, 878, 890, 893, 898, 899/1, 900, 924/1, 961, 962, 963, 964/10, 964/11, 964/12, 964/9, 865/1, 260, 261, 262, 263, 264, 252, 253, 254, 255, 256/1, 245/1, 245/2, 245/3, 245/4, 245/5, 224, 225, 226, 232, 233, 234, 235, 242, 243, 244, 204, 205, 206, 223/5, 223/6, 223/1, 223/3, 223/4, 201, 202, 171, 172, 173, 174, 175, 211, 137, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 98, 99, 100, 101, 88, 89, 83/2, 83/4, 83/5, 74, 75, 76, 69/4, 896, 897, 891, 892, 888, 889, 886/1, 882, 883, 870, 869/1, 864, 862, 863, 853, 854, 855, 852, 840, 837, 836, 830, 831, 832, 833, 834, 964/6, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 246, 207, 208, 209, 210, 203/1, 203/2, 178, 185, 186, 191, 192, 176, 168, 169, 170, 712, 715, 716, 717, 727, 728, 729, 730, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 763/1, 763/2, 763/3, 777, 779, 780, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 796, 797, 798, 815, 816, 817, 818, 819, 821/1, 166, 167, 148, 149, 150, 147, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 123, 124, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: római kor – csontvázas sír, éremlelet

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

leletmentés 1992

Irodalom: Magyarország régészeti topográfiája 1. A keszthelyi és tapolcai járás [Bp. 1966., Szerk.: Sági Károly]; Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok Sármellék településhez, 2009. (KÖH 600/3148/2009)

Megjegyzés: Névváltozat: MRT 1. kötet 40/2. lh.

8. Sármellék, Lajosházimajortól É-ra; A lelőhely azonosítója: 11394

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 0127/7 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor (kelta) – szórványlelet

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Irodalom: Magyarország régészeti topográfiája 1. A keszthelyi és tapolcai járás [Bp. 1966., Szerk.: Sági Károly]; Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok Sármellék településhez, 2009. (KÖH 600/3148/2009)

Megjegyzés: Névváltozat: MRT 1. kötet 40/7. lh.

9. Sármellék, Lajosházimajor sertéshizlaldája, Zalavári-hát Ny-i pereme; A lelőhely azonosítója: 69161

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 0103/2, 0102/1, 0102/2, 0102/3, 0102/6, 0102/7 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor – település, középkor – település

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Ásatás – P. Barna Judit – 2005

Irodalom: Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok Sármellék településhez, 2009. (KÖH 600/3148/2009)

10. Sármellék, Örfly-birtok; A lelőhely azonosítója: 96735

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 052/39 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor– település

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Terepbejárás – Tokai Zita Mária – 2018

Irodalom: Tokai Zita Mária: Előzetes régészeti dokumentáció – „M76 (R76) Zalaegerszeg – M7 autópálya közötti gyorsforgalmi kapcsolat létesítése, Zalaegerszeg (Misefa)-Pacsa-Sármellék Fenékpusztá közötti szakaszának gyorsúti tervezése”, 2018.

11. Sármellék, Pálffy-birtok I.; A lelőhely azonosítója: 73207

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 049/8, 049/7, 052/31, 050, 052/21, 049/4, 049/5, 049/6, 052/4 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor (neolitikum, rézkor) – település, római kor – település, középkor – település

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Terepbejárás – Stibrányi Máté – 2010

Terepbejárás – Tokai Zita Mária – 2016

Terepbejárás – Tokai Zita Mária – 2018

Irodalom: Stibrányi Máté: Terepbejárási dokumentáció, Sármellék, Zalavár, 2010. (KÖH 600/0842/2010); Tokai Zita Mária: Előzetes régészeti dokumentáció – „M76 (R76) Zalaegerszeg – M7 autópálya közötti gyorsforgalmi kapcsolat létesítése, Zalaegerszeg (Misefa)-Pacsa-Sármellék Fenékpusztá közötti szakaszának gyorsúti tervezése”, 2018.

Megjegyzés: A repülőtér É-i határán lévő vízfolyás ÉK-i oldalán lévő szántott területen közepes megfigyelési viszonyok között az ipari vasút két oldalán azonosították a lelőhelyet. A patak É-i oldalán fut D felé a használaton kívüli iparvágány töltése. Ennek K-i és Ny-i oldalán

is találtak leleteket. Feltételezhető, hogy a talált jelenségek valójában egyetlen lelőhelyet képeznek, amit a vasút töltése kettévág, bár a vasút oldalán egyik oldalon sem találtak leletanyagot.

12. Sármellék, Pálffy-birtok II.; A lelőhely azonosítója: 73209

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 052/31 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor (neolitikum) – település

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Terepbejárás – Stibrányi Máté – 2010

Adatgyűjtés – Tokai Zita Mária – 2016

Irodalom: Stibrányi Máté: Terepbejárási dokumentáció, Sármellék, Zalavár, 2010. (KÖH 600/0842/2010)

Megjegyzés: A vízfolyás DNy-i oldalán rossz megfigyelési körülmények ellenére a domb aljában, a patakhoz közel viszonylag kis területen szórványosan 4-5 neolit cseréptöredék került elő. Elképzelhető, hogy D-i irányba a lelőhely továbbterjed.

13. Sármellék, Repülőtér II.; A lelőhely azonosítója: 11403

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 047/10, 047/12, 047/13 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: középkor (Árpád-kor) – temető

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Ásatás – Ismeretlen – 1951

Ásatás – Ismeretlen – 1953

Irodalom: Ismeretlen szerző: Jelentés leletmentésről, Sármellék-Repülőtér 1951.MNM.Rég.Ad.: 49.S.II., Ltsz.: 3518.; Magyarország régészeti topográfiája 1. A keszthelyi és tapolcai járás [Bp. 1966., Szerk.: Sági Károly]; Klinger László: Zala megyei adatfelvételi lapok (KÖH 600/1833/2004); Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok Sármellék településhez, 2009. (KÖH 600/3148/2009)

Megjegyzés: Névváltozat: MRT 1. kötet 40/16. lh.

14. Sármellék, Sármelléki reptér bejárata; A lelőhely azonosítója: 69157

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 043/2 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: római kor – temető

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Irodalom: Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok Sármellék településhez, 2009. (KÖH 600/3148/2009)

15. Sármellék, Száraz eleje; A lelőhely azonosítója: 90535

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 091/14, 091/13 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor – település; római kor – település, villa; középkor – település

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Terepbejárás – Eke István – 2014

Terepbejárás Tokai Zita Mária – 2016

Terepbejárás – Tokai Zita Mária – 2018

Irodalom: Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok Sármellék településhez, 2009. (KÖH 600/3148/2009); Eke István: Előzetes régészeti dokumentáció – M9 autótút Vasvár – Pacsa (M75) és Pacsa–Nagykanizsa (M7) között, 2014.; 76. sz. főút fejlesztése 2x2 sávra Zalaegerszeg - Keszthely közötti szakaszon ERD, 2016.; Tokai Zita Mária: Előzetes régészeti dokumentáció – „M76 (R76) Zalaegerszeg – M7 autópálya közötti gyorsforgalmi kapcsolat létesítése, Zalaegerszeg (Misefa)-Pacsa-Sármellék Fenékpusztá közötti szakaszának gyorsúti tervezése”, 2018.

Megjegyzés: Névváltozat: ERD 125; Sármellék nyugati határában, a Zalaberki-csatorna keleti partján, az egykori Zalavár TSZ-től északnyugatra fekvő lelőhely;

16. Sármellék, Vasútállomás-Tüzeptelep; A lelőhely azonosítója: 11391

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 616, 617, 618, 619, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 620/1, 620/3, 620/4, 605, 598, 599, 596, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 562/2, 586, 587, 595, 647, 655 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: középkor (Árpád-kor)– sír

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Ásatás – Sági Károly – 1957

Terepbejárás – Eke István – 2014

Adatgyűjtés – Straub Péter – 2014

Irodalom: Magyarország régészeti topográfiája 1. A keszthelyi és tapolcai járás [Bp. 1966., Szerk.: Sági Károly]; Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok Sármellék településhez, 2009. (KÖH 600/3148/2009); Eke István: Előzetes régészeti dokumentáció – M9 autótút Vasvár –Pacsa (M75) és Pacsa–Nagykanizsa (M7) között, 2014.

Megjegyzés: Névváltozat: ERD 126., MRT 1. kötet 40/4. lh.

Sza. 77757: Sármellék belterületén, a tüzeptelepet, a vasútállomást, az iskolát, a sportpályát, s számos magánportát magába foglaló lelőhely.

17. Sármellék, Zalamajori-dűlő; A lelőhely azonosítója: 90537

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 065/16, 091/9, 066 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor – település; római kor – település; középkor – település

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Terepbejárás – Eke István – 2014

Terepbejárás – Tokai Zita Mária – 2016

Irodalom: Eke István: Előzetes régészeti dokumentáció – M9 autótút Vasvár –Pacsa (M75) és Pacsa–Nagykanizsa (M7) között, 2014.; 76. sz. főút fejlesztése 2x2 sávra Zalaegerszeg - Keszthely közötti szakaszon ERD, 2016.

Megjegyzés: Névváltozat: ERD 131.

Sármellék keleti határában, az egykori Zalavár TSZ-től északnyugatra, a Mekenyei-ároktól keletre, egy domb nyugati lejtőjén fekvő lelőhely.

18. Sármellék, Zalamajori-dűlő II.; A lelőhely azonosítója: 96737

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 065/11, 065/12, 065/13, 065/14 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor– település

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Terepbejárás – Tokai Zita Mária – 2018

Irodalom: Tokai Zita Mária: Előzetes régészeti dokumentáció – „M76 (R76) Zalaegerszeg – M7 autópálya közötti gyorsforgalmi kapcsolat létesítése, Zalaegerszeg (Misefa)-Pacsa-Sármellék Fenékpusztá közötti szakaszának gyorsúti tervezése”, 2018.

19. Sármellék, Zalamajori-dűlő III.; A lelőhely azonosítója: 96739

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 065/14, 065/15, 065/19, 065/20, 065/21, 065/22, 065/23, 065/24, 065/25, 065/26, 065/27 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor – település; középkor – település

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Terepbejárás – Tokai Zita Mária – 2018

Irodalom: Tokai Zita Mária: Előzetes régészeti dokumentáció – „M76 (R76) Zalaegerszeg – M7 autópálya közötti gyorsforgalmi kapcsolat létesítése, Zalaegerszeg (Misefa)-Pacsa-Sármellék Fenékpusztá közötti szakaszának gyorsúti tervezése”, 2018.-

20. Sármellék, Zalavári-hát; A lelőhely azonosítója: 11397

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 0129/2, 0130, 0131, 0132, 2171, 2172, 2173/3, 2173/4, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2181, 2182, 2184/1, 2184/2, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 018, 019/16, 031/2, 2180, 2173/1, 017/6 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor (Dunántúli Vonaldiszes Kerámia) – település; római kor – település; középkor (Árpád-kor) – település

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Terepbejárás – Kalicz Nándor – 1963

Terepbejárás – Eke István – 2014

Adatgyűjtés – Straub Péter – 2014

Irodalom: Magyarország régészeti topográfiája 1. A keszthelyi és tapolcai járás [Bp. 1966., Szerk.: Sági Károly]; Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok Sármellék településhez, 2009. (KÖH 600/3148/2009); Eke István: Előzetes régészeti dokumentáció – M9 autótűt Vasvár–Pacsa (M75) és Pacsa–Nagykanizsa (M7) között, 2014.

Megjegyzés: Névváltozat: ERD 142., MRT 1. kötet 40/10. lh.

21. Sármellék, Zalavári-hát K-i lejtője; A lelőhely azonosítója: 11399

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 0126/8, 0126/9, 0126/10, 0127, 0141/67, 0141/34, 0142, 1/6, 1/7, 15, 964/7, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 05/1, 04, 03/4, 03/5, 03/6, 02, 1/1, 1/2 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor (Dunántúli Vonaldíszes Kerámia, Urnamezős kultúra, Vaskor) – település; középkor – szórványlelet

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Próbafeltárás – Orha Zoltán – 2021

Irodalom: Magyarország régészeti topográfiája 1. A keszthelyi és tapolcai járás [Bp. 1966., Szerk.: Sági Károly]; Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok Sármellék településhez, 2009. (KÖH 600/3148/2009); Tokai Zita Mária: Előzetes régészeti dokumentáció – „M76 (R76) Zalaegerszeg – M7 autópálya közötti gyorsforgalmi kapcsolat létesítése, Zalaegerszeg (Misefa)-Pacsa-Sármellék Fenékpusztá közötti szakaszának gyorsúti tervezése”, 2018.

Megjegyzés: Névváltozat: MRT 1. kötet 40/12. lh.

22. Sármellék, Disznócsapási-dűlő; A lelőhely azonosítója: 98775

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 0143/2, 0144/106, 0144/107, 0144/116, 0144/119, 0144/120, 0144/124, 0144/125, 0144/5, 0144/6 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor, neolitikum (Starčevo-kultúra) – település

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Műszeres lelőhelyfelderítés – Nagy László – 2021

Próbafeltárás – Simmer Livia – 2021

Ásatás – Németh Roland – 2022

Irodalom: Tokai Zita: M76 Fenékpusztá-Zalaapáti közötti szakasz. Műszeres lelőhely-és leletfelderítés és próbafeltárás (ERD)

23. Sármellék, Temetői-dűlő; A lelőhely azonosítója: 98773

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 0141/101, 0141/102, 0141/109, 0141/110, 0141/113, 0141/114, 0141/16, 0141/19, 0141/90, 0141/97, 0141/98 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor, bronzkor (Urnasíros kultúra) – sír

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Műszeres lelőhelyfelderítés – Nagy László – 2021

Próbafeltárás – Simmer Livia – 2021

Irodalom: Tokai Zita: M76 Fenékpusztá-Zalaapáti közötti szakasz. Műszeres lelőhely-és leletfelderítés és próbafeltárás (ERD)

24. Alsópáhok, Tóaljai-dűlő II.; A lelőhely azonosítója: 96733

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 0141/148, 0141/150, 0141/151, 0141/152, 0141/153, 0141/154 hrsz., Alsópáhok 0128/1, 0128/18, 0141/149, 0128/36, 0128/37, 0128/38, 0128/40, 0128/55, 0128/56, 0128/57, 0128/58, 0128/59, 0128/60, 0128/61, 0128/62, 0128/73, 0128/74, 0128/75, 0128/76, 0128/77, 0128/78, 0128/79, 0128/80 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor, neolitikum (Dunántúli Vonaldíszes Kultúra) – település; őskor, rézkor – település; őskor, bronzkor – település; római kor – telep, temető

A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Terepbejárás – Tokai Zita Mária – 2018

Műszeres lelőhelyfelderítés – Nagy László – 2021

Próbafeltárás – Orha Zoltán – 2021

Ásatás – Havasi Bálint – 2022

Irodalom: Tokai Zita: M76 Fenékpusztá-Zalaapáti közötti szakasz. Műszeres lelőhely- és leletfelderítés és próbafeltárás (ERD)

25. Zalavár, Ürmöspusztá A lelőhely azonosítója: 12523

A lelőhely helye, elhelyezkedése: a mellékelt térképen berajzolva

Érintett ingatlanok: Sármellék 068/2 hrsz., Zalavár 0107, 0105/1, 0105/2, 0105/3, 0105/4, 0105/5, 0105/6, 0105/7, 0105/8, 0105/9, 0106, 0105/12, 0105/13, 0105/14 hrsz.

A lelőhely kora és jellege: őskor, neolitikum (Dunántúli Vonaldiszes Kultúra) – település; őskor, bronzkor (Nagyrévi kultúra) – település; raktárlelet – vaskor; római kor – telep, temető

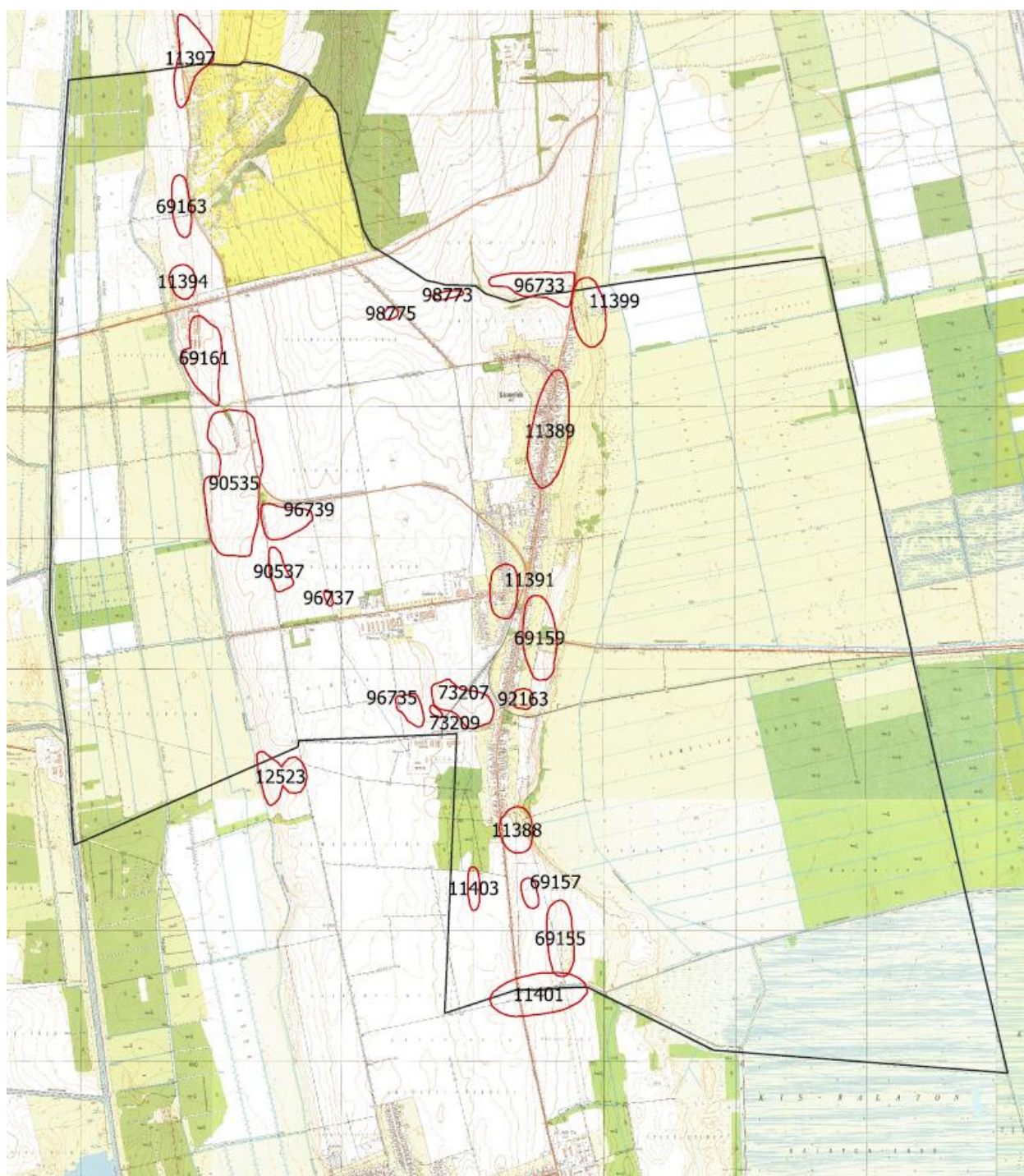
A lelőhelyen végzett régészeti tevékenység:

Ásatás – Radnóti Aladár – 1953

Műszeres lelőhelyfelderítés – Stibrányi Máté – 2010

Terepbejárás – Melis Eszter – 2020

Irodalom: Bakay Kornél - Kalicz Nándor Sági Károly, Magyarország régészeti topográfiája 1. A keszthelyi és tapolcai járás. (Budapest 1966)

Ismert régészeti lelőhelyek Sármellék közigazgatási területén - EOY térképlapon

2. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE A RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGRE

2.1. Területhasználat és terület állapota a kulturális örökség összefüggérendszerében

Örökségvédelmi szempontból az építkezésekkel járó földmunkák elkerülése támogatandó. A régészeti jelenségek, lelőhelyek, leletek szempontjából a mezőgazdasági területfelhasználási mód a leginkább támogatandó, mely kevésbé bolygatja, pusztítja a régészeti örökség védett elemeit, ezért alkalmas azok megőrzésére. Épített örökségi elemek, földvárak védművei, halomsírok és temetők esetében azonban a mezőgazdasági művelés is nagymértékben okozhatja a lelőhelyek pusztulását, ezért örökségvédelmi szempontból inkább kedvezőbb az erdő területfelhasználási mód, mely elősegíti a régészeti lelőhelyek jelen állapotban való fennmaradását.

A településen található lelőhelyeket az alábbiak szerint hasznosítják:

	Régészeti lelőhely	Hasznosítás
1.	Sármellék, Agyagbánya, A műút és a vasút között, összevont lelőhely (69159)	Részben belterület, falusias lakóterület, közút, részben általános mezőgazdasági terület és természetközeli terület, részben beépítetlen. A régészeti lelőhely egy részét a korábbi földmunkák elpusztították, lakóterületi fejlesztések megvalósítását a régészeti érintettség vizsgálata után javasoljuk, mivel az építkezésekkel járó földmunkák a lelőhelyet nagy mértékben pusztítanák, így azok elkerülése volna örökségvédelmi szempontból támogatandó.
2.	Sármellék, Devecseri-dűlő (69163)	Külterület, általános mezőgazdasági terület, közút. A folyamatos szántóföldi művelés a régészeti lelőhelyet valószínűleg megbolygatta, ezért javasolt olyan gazdálkodási mód megválasztása, mely a további pusztulást megállítja (legelő, kaszáló).
3.	Sármellék, Égenföld – Agyagbánya (11388)	Kis részben beépített falusias lakóterület, ipari gazdasági terület, közút. Nagyrészt természetközeli terület. A Kis-Balaton rekonstrukciójához kapcsolódó földmunkák során részben elpusztult, maradék területét a jelenlegi területfelhasználás nem pusztítja.
4.	Sármellék, Határárok (11401)	Külterület, déli része a település közigazgatási határán átnyúlik. Részben a repülőtér területe, részben természetközeli terület. A korábbi földmunkák a lelőhely egy részét elpusztították.
5.	Sármellék, Határoktól északra (69155)	Beépítetlen külterület, természetközeli terület. Jelenleg a lelőhely állapota nem veszélyeztetett.
6.	Sármellék, Kertek alja (92163)	Belterület, falusias lakóterület, nagy részét az építkezésekkel járó földmunkák elpusztították. Keleti felének kis része természetközeli területen fekszik.

7.	Sármellék, Kollár István 88. sz. háza (11389)	belterület, falusias lakóterület, közút, nagyrészt beépített. Keleti felének kis része általános mezőgazdasági területen fekszik.
8.	Sármellék, Lajosházimajortól É-ra (11394)	Külterület, általános mezőgazdasági terület. A folyamatos szántóföldi művelés a régészeti lelőhelyet valószínűleg megbolygatta, ezért javasolt olyan gazdálkodási mód megválasztása, mely a további pusztulást megállítja (legelő, kaszáló).
9.	Sármellék, Lajosházimajor sertéshizlaldája, Zalavári-hát Ny-i pereme (69161)	külterület, kis részben gazdasági épületekkel beépített, nagyobb részben általános mezőgazdasági terület. A sertéshizlalda épületeinek földmunkái valószínűleg elpusztították a lelőhely egy részét. A nagyobb területen folytatott folyamatos szántóföldi művelés a régészeti lelőhelyet valószínűleg megbolygatta, ezért javasolt olyan gazdálkodási mód megválasztása, mely a további pusztulást megállítja (legelő, kaszáló).
10.	Sármellék, Örfly-birtok (96735)	Külterület, általános mezőgazdasági terület. A folyamatos szántóföldi művelés a régészeti lelőhelyet valószínűleg megbolygatta, ezért javasolt olyan gazdálkodási mód megválasztása, mely a további pusztulást megállítja (legelő, kaszáló). A reptéri bekötőút lelőhelyet érintő nyomvonalán a régészeti feltárás megtörtént.
11.	Sármellék, Pálffy-birtok I. (73207)	Nagyrészt általános mezőgazdasági művelés alatt álló terület, részben erdősült terület. A lelőhely délkeleti sarkában található minimális beépítés (falusias lakóterület). A lakóépületek melletti gázos gabonatarlón is található leletanyag, ezért a lakóterületi fejlesztések megvalósítását a régészeti érintettség vizsgálata után javasoljuk, mivel az építkezésekkel járó földmunkák a lelőhelyet nagy mértékben pusztítanák, így azok elkerülése volna örökségvédelmi szempontból támogatandó.
12.	Sármellék, Pálffy-birtok II. (73209)	Általános mezőgazdasági művelés alatt álló terület, részben szántó, részben erdősült terület. A folyamatos szántóföldi művelés örökségvédelmi szempontból pusztítja a lelőhelyet, ezért javasolt olyan gazdálkodási mód megválasztása, mely a további pusztulást megállítja (legelő, kaszáló).
13.	Sármellék, Repülőtér II. (11403)	A repülőtér területén nyilvántartott régészeti lelőhely. Egy része közút, másik részét a repülőtér épületeinek földmunkáival bolygatták. Örökségvédelmi szempontból a további építkezésekkel járó földmunkák elkerülése támogatandó.
14.	Sármellék, Sármelléki reptér bejárata (69157)	Beépítetlen külterület, természetközeli terület. Jelenleg a lelőhely állapota nem veszélyeztetett.
15.	Sármellék, Száraz-eleje (90535)	Általános mezőgazdasági terület. Nagyrészt a tervezett M76 gyorsforgalmi út, a sármelléki forgalmi csomópont és komplex pihenőhely nyomvonalát érinti, a régészetileg érintett terület nagy részét feltárták. A lelőhely déli felén olyan gazdálkodási mód megválasztását javasoljuk, amely nem pusztítja tovább a régészeti jelenségeket, leleteket (legelő, kaszáló).

16.	Sármellék, Vasútállomás- Tüzeptelep (11391)	A település központjában található, teljesen beépített falusias lakóterület. A lelőhely nagy része valószínűleg elpusztult a korábbi építkezések során.
17.	Sármellék, Zalamajori-dűlő (90537)	Külterület, általános mezőgazdasági terület, egy részét a tervezett reptéri bekötőút nyomvonalán feltárták. Nagyobb részén örökségvédelmi szempontból javasolt olyan gazdálkodási mód megválasztása, mely megállítja a további pusztulást (kaszáló, legelő).
18.	Sármellék, Zalamajori-dűlő II. (96737)	Külterület, általános mezőgazdasági terület. Örökségvédelmi szempontból javasolt olyan gazdálkodási mód megválasztása, mely megállítja a további pusztulást (kaszáló, legelő).
19.	Sármellék, Zalamajori-dűlő III. (96739)	beépítetlen külterület, általános mezőgazdasági terület. Nyugati szélét a tervezett reptéri bekötőút nyomvonalán feltárták. Örökségvédelmi szempontból javasolt olyan gazdálkodási mód megválasztása, mely megállítja a további pusztulást (kaszáló, legelő).
20.	Sármellék, Zalavári- hát (11397)	Részben beépített kertes mezőgazdasági terület. A lelőhely déli fele található csupán Sármellék közigazgatási területén. Másrészt általános mezőgazdasági terület, érinti közút is. Az intenzív mezőgazdasági művelés, valamint a kertes mezőgazdasági övezet épületeinek földmunkái a lelőhelyet részben bolygatták, ezért javasolt olyan gazdálkodási mód megválasztását, amely nem pusztítja tovább a régészeti jelenségeket, leleteket (legelő, kaszáló), továbbá az építkezésekkel járó földmunkák elkerülése volna örökségvédelmi szempontból támogatandó.
21.	Sármellék, Zalavári- hát K-i lejtője (11399)	Kisebb részben beépített falusias lakóterület. A lelőhely északi és déli része is általános mezőgazdasági művelés alatt áll. Északnyugati sarka részben erdősült, délkeleti negyede természetközeli terület. Az intenzív mezőgazdasági művelés, valamint a kertes mezőgazdasági övezet épületeinek földmunkái a lelőhelyet részben bolygatták, ezért javasolt olyan gazdálkodási mód megválasztását, amely nem pusztítja tovább a régészeti jelenségeket, leleteket (legelő, kaszáló), továbbá az építkezésekkel járó földmunkák elkerülése volna örökségvédelmi szempontból támogatandó.
22.	Sármellék, Disznócsapási-dűlő (98775)	A tervezett M76 gyorsforgalmi út nyomvonalán végzett próbafeltárás során előkerült lelőhely, melynek nyomvonalba eső részét már feltárták.
23.	Sármellék, Temetői- dűlő (98773)	A tervezett M76 gyorsforgalmi út nyomvonalán végzett próbafeltárás során előkerült lelőhely, melynek nyomvonalba eső részét már feltárták.
24.	Alsópáhok, Tóaljai- dűlő II. (96733)	Külterület, nagy része Alsópáhok közigazgatási területéhez tartozik. Déli része erdősült, örökségvédelmi szempontból a leginkább támogatandó.
25.	Zalavár, Ürmöspuszta (12523)	Külterület, nagy része Zalavár közigazgatási területéhez tartozik. Északnyugati sarka általános mezőgazdasági terület. Örökségvédelmi szempontból javasolt olyan gazdálkodási mód megválasztása, mely megállítja a további pusztulást (kaszáló, legelő).

2.2. A változtatási szándékok hatásai a régészeti örökségre

- A Tüskevári út mentén a zöldterület területfelhasználásba sorolt 923 hrsz.-ú telek falusias lakóterületként kerül kijelölésre. Régészeti lelőhelyet nem érint, a füves, gyeppel fedett, elkerített terület régészeti terepbejárásra nem alkalmas.

- A Szitaközi utcától északra elhelyezkedő lakóterületi fejlesztési terület kiterjedése a hatályos településszerkezeti terv készítésekor csökkentésre került. Az új településtervben a fejlesztési terület kiterjedése némileg növelve lett keleti irányba, valamint módosult a lakóterületekhez kapcsolódóan kijelölt zöldterületek elhelyezkedése és nagysága. Kialakításra került továbbá egy új utca a 731/5 hrsz.-ú telek igénybevételével, melyre kétoldali beépítés tud felfűződni a jövőben. Az Idősek otthonától közvetlenül északra elhelyezkedő szántott területen új régészeti lelőhelyet nem azonosítottam.

- A Barátság lakótelep Dózsa György utca felőli oldalán nagyméretű, elhanyagolt állapotú ingatlan található. Ez a 687 hrsz.-ú telek a hatályos településszerkezeti tervben településközponti vegyes területként jelölt, mely az új településtervekben kisvárosias lakóterületi fejlesztésként kerül szerepeltetésre. Régészeti lelőhelyet nem érint, a beépítettség miatt a terület régészeti vizsgálatra nem vizsgálható.

- A kisvárosias lakóterületekhez kapcsolódóan garázssorok kialakítása miatt különleges közlekedési területek kerülnek kijelölésre az új településtervekben a 688/8, 688/9, 688/11, 688/12, 688/23, valamint a 688/49 hrsz.-ú és a tőle délre elhelyezkedő telkek igénybevételével. Előbbi négy ingatlan kisvárosias lakóterület a hatályos településszerkezeti terv szerint, míg utóbbi területek zöldterületként, illetve közlekedési területként jelöltek. Régészeti lelőhelyet nem érintenek, a beépítettség miatt a terület régészeti vizsgálatra nem vizsgálható.
- A hatályos településszerkezeti terv is tartalmazza a 721/15 hrsz.-ú telken elhelyezkedő gondozási központ bővítésének lehetővé tételét, így a tőle északra elhelyezkedő telkek településközpont vegyes övezetbe sorolását. A hatályos tervekben e településközponti tömb részeként jelölt a 721/16 és a 721/13 hrsz.-ú ingatlan is. Az új településtervekben a terület valós hasznosításának megfelelően kerül kijelölésre a tömb területe. A szociális otthon és a fejlesztési területe intézményi vegyes területként kerül szerepeltetésre, míg a tőle délre elhelyezkedő

autószervíz kereskedelmi, szolgáltató területként, a mellette lévő lakó ingatlan pedig kertvárosias lakóterületként kerül jelölésre. Régészeti lelőhelyet nem érintenek, a gondozási központtól északra elhelyezkedő területen végzett régészeti terepbejárás nem eredményezett régészeti jelenségeket. Örökségi elemek előkerülése nem várható.

- Az egykori vasútállomás környezete jelenleg leromlott állapotú, elhanyagolt terület, mely részben a MÁV tulajdonában van. A településrészen fejlesztési cél egy rendezett településközpont létrehozása. Az 562/10 hrsz.-ú ingatlan felhasználásra kerül az új településközpont kialakításához úgy, hogy a területen a hatályos településszerkezeti tervben szereplő beépítésre szánt területek bővítésre kerülnek a vasúti terület igénybevételével. E területek településközponti vegyes, illetve kereskedelmi szolgáltató területek lesznek, melyekhez zöldterületek kapcsolódnak. Régészeti lelőhelyet nem érint, a beépítettség miatt a terület régészetileg nem vizsgálható.

- A Dózsa György úttól keletre a falusias lakóterületek kiegészítésre kerülnek a belterülethatárig. Az érintett településrészen az új beépítésre szánt terület kijelölésére annak érdekében van szükség, hogy a Dózsa utca menti közel 300 méter hosszú telkek fejlesztési lehetőségei ne legyenek telekalakítási kötelezettséggel korlátozva, mely telekalakítások mindemellett útkapcsolat hiányában nem is megvalósíthatók. E területek a hatályos településrendezési tervekben a telkeket kettévágva általános mezőgazdasági területként szerepelnek, a változtatás érinti a 11388 nyilvántartási számú régészeti lelőhely északi csücskét.

- A településen számottevő infrastrukturális fejlesztés tervezett. A tervezett M76 gyorsforgalmi út, a sármelléki forgalmi csomópont és komplex pihenőhely, valamint a reptéri bekötőút nyomvonalának tervezéséhez a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Régészeti Intézet 2022 elején elkészítette az Előzetes Régészeti Dokumentációt. Az M76 nyomvonalán 2022-ben az Alsópáhok, Tóaljai-dűlő II. és a Sármellék, Disznócsapási-dűlő, a reptéri bekötőút nyomvonalán pedig a Sármellék, Zalamajori-dűlő, Sármellék, Zalamajori-dűlő III., valamint a Sármellék, Örfly-birtok régészeti lelőhelyek nyomvonalat érintő területének teljes feltárása megtörtént. A sármelléki forgalmi csomópont és komplex pihenőhely területét érintő Sármellék, Száraz-eleje régészeti lelőhely nagy részét feltárták, az érintett, még feltáratlan területet visszatakarták.

- Új vasúti kapcsolat tervezett a repülőtér felé, mely érinti a Sármellék, Pálffy-birtok I. régészeti lelőhelyet. Nagyberuházás esetén a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Régészeti Intézet Előzetes Régészeti Dokumentációt készít, melynek része a Feltárási Projektterv, melyben meghatározzák a lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén szükséges megelőző feltárás módszerét.

- A Balaton irányába új kerékpárút tervezett, melynek nyomvonala érinti a Sármellék, Agyagbánya, A műút és a vasút között, összevont lelőhely régészeti lelőhelyet. Nagyberuházás esetén a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Régészeti Intézet Előzetes Régészeti Dokumentációt készít, melynek része a Feltérési Projektterv, melyben meghatározzák a lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén szükséges megelőző feltérás módszerét.

A földmunkákkal járó tevékenységek károsítják a régészeti rétegeket, ami a lelőhely pusztulásához vezethet. Amennyiben a beruházások helyszínein nem tudnak vagy akarnak változtatni, a Kötv. 22. § szerint a régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén az örökségvédelmi hatóság által előírt módszerekkel megelőző régészeti feltérást kell végezni. A megelőző feltérás régészeti megfigyelés, próbafeltérás, illetve teljes felületű megelőző régészeti feltérás módszerével valósulhat meg, melynek költségeit annak kell fedeznie, akinek érdekében a feltérás szükségessé vált.

A régészeti lelőhelyeken kívül tervezett beruházások esetében felhívom a földtulajdonosok, a beruházók és a kivitelezők figyelmét, hogy ha földmunkák közben régészeti korú emlék vagy lelet kerül elő, a munka felelős vezetője köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni, és a jegyző útján a Zala Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztályának, illetve a régészeti tevékenység elvégzésére jogosult intézménynek azt haladéktalanul bejelenteni. A feltérásra jogosult intézmény intézkedéséig köteles a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről – a felelős őrzés szabályai szerint – gondoskodni.

A hatástanulmány a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok alapján készült, a régészeti lelőhelyekre vonatkozó ismeretanyag azonban folyamatosan bővül. A település közigazgatási területén időközben előkerülő újabb régészeti lelőhelyekről minden tervezett beruházás és nagyobb földmunkával járó tevékenység előtt javasolt az érintett területen található vagy feltételezhető régészeti lelőhelyekről tájékozódni.

3. AZ ÉRTÉKVÉDELMI TERV

3.1. az önkormányzati feladatok meghatározása

Örökségvédelmi tevékenység

A régészeti lelőhelyek a 2001. évi LXIV. törvény rendelkezései szerint általános védelem alatt állnak, ezért a településfejlesztés során a megvalósítandó, földmunkával járó beruházásokat e védelemmel összhangban szükséges megvalósítani.

A Kötv. 19. § értelmében a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket a földmunkával járó beavatkozásokkal, fejlesztésekkel, beruházásokkal, beleértve az ásványi vagyon kitermelését is jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni, a régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni (Kötv. 10.§ (1) bekezdés). Amennyiben a beruházás máshol nem valósítható meg, vagy a földmunkával járó beruházás a költségeket aránytalanul megnövelné, a beruházással veszélyeztetett régészeti lelőhelyet előzetesen fel kell tárni. A régészeti feltérások jogszabályi háttérét az 1. fejezet tartalmazza.

Felhívjuk a figyelmet, hogy a Kötv. 21. § alapján a földmunkával járó beruházással el kell kerülni:

- a) a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyet,
- b) a nyilvántartott tájképi jelentőségű régészeti lelőhelyet és
- c) az eredeti összefüggéseiben megmaradt, helyben és fizikai állapotromlás nélkül megőrzendő régészeti emléket.

NYILATKOZAT

Alulírott, Simmer Livia régész nyilatkozom, hogy a 4/2001 (II.20.) NKÖM rendelet 6. § (1) bekezdésének a) pontja szerinti előírásnak megfelelően szerepelek az adott örökségvédelmi területre vonatkozó szakértői névjegyzékben, valamint a nevezett jogszabályi hely (2) bekezdésében foglalt előírásnak megfelelően rendelkezem régész szakirányú felsőfokú végzettséggel.

Régész diploma száma: PTE/BI.003523 399/2009

Névjegyzéki sorszáma: 18-002

A régészeti tanulmányt a 68/2018. (IV. 9.) Korm. Rendelet és a hatósági előírásoknak megfelelően készítettem el, a tervezett megoldások megfelelnek a hatályos jogszabályoknak.

Zalaegerszeg, 2023. december 12.

Simmer Livia

régész

Felhasznált irodalom

Anjou-kori Oklevéltár. XL. 1356. (Budapest-Szeged, 2014)

Bakay Kornél - Kalicz Nándor Sági Károly, Magyarország régészeti topográfiája 1. A keszthelyi és tapolcai járás. (Budapest 1966)

Eke István: Előzetes régészeti dokumentáció – M9 autótűt Vasvár –Pacsa (M75) és Pacsa–Nagykanizsa (M7) között, 2014.

Évezredek üzenete a láp világából (Régészeti kutatások a Kis-Balaton területén 1979-1992). Szerk.: Költő László – Vándor László. Kaposvár, 1996.

Farkas Zsuzsanna: Lelőhelybejelentő adatlapok Sármellék településhez, 2009. (KÖH 600/3148/2009)

Holub József: Zala megye története a középkorban. III. kötet. A községek története. Pécs, 1933. 704.

Horváth László: The surroundings of Keszthely. Transdanubia I. Corpus of Celtic Finds in Hungary I. Edit. T. Kovács – É. F. Petres – M. Szabó. Budapest, 1987. 63-178.

Kisvarga Lajos Kisvarga Zoltán: Sármellék története a feudalizmus végéig - Sármellék a polgári korban. Zalaegerszeg, 2005.

Magyarország régészeti topográfiája 1. A keszthelyi és tapolcai járás [Bp. 1966., Szerk.: Sági Károly]

Müller, R.: Ein frühvölkerwanderungszeitlicher Grabfund aus Sármellék-Égenföld. SpecNova 12 (1998) 259-263.

P. Barna Judit: Ásatási dokumentáció- Zalavár-22 kV-os vezeték cseréje, Kis-Balaton, II. ütem, 2014 (600/1304/2016)

Stibrányi Máté: Terepbejárási dokumentáció, Sármellék, Zalavár, 2010. (KÖH 600/0842/2010)

Tokai Zita Mária: 76. sz. főút fejlesztése 2x2 sávra Zalaegerszeg - Keszthely közötti szakaszon. Előzetes régészeti dokumentáció, 2016.

Tokai Zita Mária: Előzetes régészeti dokumentáció – „M76 (R76) Zalaegerszeg – M7 autópálya közötti gyorsforgalmi kapcsolat létesítése, Zalaegerszeg (Misefa)-Pacsa-Sármellék Fenékpusztá közötti szakaszának gyorsúti tervezése”, 2018.

Tokai Zita: M76 Fenékpusztá-Zalaapáti közötti szakasz. Műszeres lelőhely- és leletfelderítés és próbafeltárás (ERD), 2022.

Virág Zsuzsanna: A badeni kultúra rézleletei Sármellék-Égenföldről. [Die Kupferfunde der Badener Kultur in Sármellék-Égenföld.] Zalai Múzeum 9. 1999. 33–54.